

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛУЧНИХ ЕКОСИСТЕМ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ «ПРИРОДОЗНАВСТВА»

Орлова Л.Д., Бутенко Я.В., Калієнко Т.С. (м. Полтава, Україна)

Шкільний курс „Природознавство” є інтегрованим, пропедевтичним курсом, головною метою якого є формування в учнів уявлень про цілісність природи та місце людини в ній, засвоєння знань, що складають основу для подальшого вивчення систематичних курсів, біології, географії, екології, астрономії, фізики, хімії та ін. [4].

Навчальною програмою курсу „Природознавство” для 6 класу передбачено вивчення реальних об’єктів і процесів природи, методів дослідження природи. Програма включає оволодіння методами пізнання середовища життя людини і прогнозування його змін – спостереженням, описом, експериментом. Реалізація змісту навчального курсу потребує проведення різних форм навчальних занять: поряд з традиційними, комбінованими уроками в класі, доцільно проводити уроки серед природи, екскурсії, лабораторні та практичні заняття, комплексно використовувати ігрові, позакласні і позаурочні форми організації навчальної діяльності учнів. У навчальному процесі доцільно: передбачати ситуації, що дають можливість школярам самореалізуватись, сприяють розвитку впевненості у собі; створювати умови для виконання школярами різних ролей, самостійного прийняття рішень, здійснення свідомого вибору [1]. Доцільно пропонувати учням виконання завдань як індивідуально, так і фронтально чи в складі малих груп з обов’язковим звітом про виконану роботу. Втілення в практику такого робочого плану при вивченні особливостей лучних рослин можливе завдяки наявності таких тем: «Поняття екосистеми. Природні та штучні системи», «Організм як жива система», де беруться до уваги органи рослин, тварин, властивості організмів, ріст та розвиток, живлення і його типи, значення прискотування організмів до умов існування, поведінка рослин і тварин.

До природних та штучних систем можна віднести ліс, луки, водойми тощо. Ці об’єкти є зручними для вивчення через багату різноманітність тварин, рослин, грибів. Вони заселяють конкретні ділянки, а також зв’язані між собою та середовищем. Підходи до вивчення живих організмів та чинників неживої природи можуть бути різними, але найефективнішим є вихід в природу та детальне наочне ознайомлення з будь – якою із екосистем.

Для прикладу опишемо заняття на луках. Луки – ділянка ґрунту в умовах достатнього або надмірного зволоження, вкриті переважно багаторічними трав’янистими рослинами, в основному злаками та осоковими. Зазвичай використовуються як кормова база для сільськогосподарських тварин. Зокрема, дослідження такого типу екосистем як луки є для дітей дуже важливим, тому що вони часто використовуються для забезпечення потреб населення та зручні у вивченні: характерні біоморфологічні, еколого–ценотичні, фізіологічні особливості рослин та інших компонентів біотопу. В природі учень разом із вчителем може розпізнавати, називати об’єкти, визначати, спостерігати та описувати, порівнювати, пояснювати та робити висновки. Основною формою організації процесу навчання природознавства є уроки, які тісно пов’язані з позаурочними й позакласними заняттями. Завдяки таким формам проведення уроку як екскурсія, на лучну місцевість, учні мають змогу: уважно прослідкувати за будовою, основними властивостями та типами лук; ознайомитись та вивчити флористичний склад, морфологічні та екологічні особливості предстваників; порівняти залежність будови організмів від середовища існування тощо.

На кожному уроці слід планувати роботу так, щоб завжди залишався час на спостереження учнів, або підведення підсумків таких спостережень.

Плануючи екскурсію на луки вчитель повинен чітко сформулювати тему, мету та завдання яких потрібно притримуватись у природі [2]. Зазвичай метою екскурсії на луки є: сформувати уявлення про лучні екосистеми в цілому, пра-

цювати над виробленням умінь виділяти істотні ознаки лучних рослин, групувати їх, збагатити знання учнів про «довкілля лук»; розвивати вміння спостерігати, аналізувати, робити висновки; розкрити значення лук у житті людини; виховувати почуття прекрасного любов до природи, бажання допомагати і оберігати.

Вчитель повинен заздалегідь обрати місце та ознайомитись з маршрутом і повідомити його учням. Він повинен задавати питання, щоб допомогти учням відповісти на них. Потрібно пропонувати оглянутися довкола й запитати школярів, що вони бачать, помилкові відповіді виправляти, правильні – доповнювати. Завдяки тому що лучні фітоценози мають велике флористичне різноманіття представників, можна навести приклади отруйних та шкідливих рослин і тварин, яких в житті треба уникати та корисних для життєдіяльності людини. Щоб діти краще засвоїли матеріал та мали змогу його повторити, рекомендовано брати з собою зошити, в які занотується коротко головні поняття. Потрібно вимагати від учнів розкриття проблемних питань, логічної розповіді, узагальнень [3].

Під час екскурсії на луки учні мають познайомитись з таким загальнонауковими поняттями як «природа», «луки як жива екосистема», «приспособлення організмів до умов існування», «життєдіяльність рослин». У результаті учні, вивчають луки, що мають велике значення для життя людини. Формують поняття про системи неживої і живої природи що сприятиме формуванню в учнів основ природничо-наукової картини світу.

Таким чином, екскурсії в природу, зокрема на луки, є особливою формою навчання, яка зацікавлює учнів, активізує їхню пізнавальну діяльність, урізноманітнює навчально-виховний процес, сприяє кращому розумінню та засвоєнню біологічного матеріалу.

Література

1. Верзілін М.М. Загальна методика викладання біології./ М.М. Верзілін В.М. Корсунська.- К.: Вища школа, 1980.- 352 с.
2. Грицай Н. Б. Методика проведення біологічних екскурсій у природу / Н. Б. Грицай. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 110.
3. Шудлик В.І. Структура і методика уроків біології // Хімія. Біологія. В.І. Шудлик – 2005.- № 70.- С. 3-31.
4. <http://ukrintschool.org.ua/methodics/prirodovnavstvo.htm>

«ПОРТФОЛІО» – ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСІЇ ВЛАСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Петрович Т.С. (м. Полтава, Україна)

В умовах традиційної освітньої системи учень залишається відстороненим від процесу оцінювання, а відтак і мотиваційна функція оцінки нівелюється, поступаючись контролюючій. За допомогою портфоліо педагога намагаються конструювати та реалізовувати індивідуальні навчальні маршрути школярів у рамках навчального закладу. При цьому крім «накопичувальної», портфоліо виконує модельну функцію, «відтворюючи динаміку розвитку школяра; його відношень, результатів його самореалізації; демонструє стиль навчання, характерний для учня, указує особливості його загальної культури, окремих сторін інтелекту; допомагає школяру проводити рефлексію власної навчальної роботи; служить формою судження та самооцінки роботи школяра». [2]

Акцент зміщується з того, що учень не вміє, на те, що він знає та вміє з даної теми, даного предмету, наголос переноситься з оцінки на самооцінку. Це підвищує мотивацію, заохочує активність і самостійність, формує загальнонав-